

کاهش شمار روزنامه‌نگاران کشته شده به دلیل کاهش قتل‌های تلافی جویانه

تصویر تابوت غرق در گل روزنامه‌نگار مکزیکی خورخه سلسینیو رونیز واسکز که در ماه اوت در وراکروز کشته شد. رونیز یکی از دست کم پنج روزنامه‌نگاری است که به دلیل فعالیت حرفه‌ای خود در سال ۲۰۱۹ در مکزیک کشته شدند. (رویترز / اسکار مارتینز)

با خاموش شدن آتش جنگ‌های مختلف و کاهش بی‌سابقه تعداد خبرنگاران قربانی قتل‌های تلافی جویانه، تعداد خبرنگارانی که به دلیل انجام وظیفه‌ی حرفه‌ای خود در سال ۲۰۱۹ کشته شدند، به شدت کاهش یافته است. گزارش ویژه **CPJ** نوشته‌ی **النا بیزر**

17 دسامبر ۲۰۱۹

نیویورک

از زمانی که **CPJ** شروع به ثبت فهرست خبرنگاران کشته شده کرد، به دلیل تثبیت درگیری‌های خطرناک منطقه‌ای در سال ۲۰۱۹ برای نخستین بار پس از ۱۷ سال شمار روزنامه‌نگارانی که جان خود را در راه فعالیت حرفه‌ای از دست دادند کاهش یافت. سوریه و مکزیک مرگبارترین کشورهای جهان برای خبرنگاران بودند.

در سال ۲۰۱۹ حداقل ۲۵ روزنامه‌نگار کشته شدند که این کمترین تعداد از سال ۲۰۰۲ است. در آن سال دست کم ۲۱ روزنامه‌نگار به دلیل انجام فعالیت‌های حرفه‌ای جان خود را از دست دادند. جالب تر آنکه،

شمار روزنامه نگارانی که به قتل تهدید شدند به حداقل ۱۰ نفر که کمترین رقم در آمار سالانه‌ی CPJ از سال ۱۹۹۲ است، رسید. نیمی از قتل‌های امسال در مکزیک اتفاق افتاد.

CPJ هنوز در حال بررسی مرگ ۲۵ خبرنگار دیگر در اقصی نقاط جهان است تا مشخص کند دلیل قتل ایشان فعالیت خبرنگاری بوده است یا خیر. آمار امسال از تاریخ ۱ ژانویه تا ۱۳ دسامبر ۲۰۱۹ گردآوری شده است. آمار کشته شدگان سال ۲۰۱۸ در مدت زمان مشابه ۵۶ نفر بود.

کاهش یافتن تعداد قتل‌ها در حالی روی داده که افکار عمومی جهان به طور بی‌سابقه‌ای به موضوع مصونیت از مجازات قاتلان خبرنگاران مخصوصاً در ۳ پرونده‌ی ذیل معطوف شده است. در شانزدهم اکتبر ۲۰۱۷، خبر کشته شدن روزنامه‌نگار اهل مالت دافنه کاروانا گالیتزیا در انفجار یک خودروی بمب گذاری شده، مطبوعات اتحادیه اروپا را شوکه کرد. گالیتزیا درباره‌ی فساد مالی سیاستمداران افشاگری می‌کرد. کمتر از شش ماه بعد، روزنامه‌نگار اهل اسلواکی یان کوچیاک و نامزدش با شلیک گلوله در خانه‌ی خود به قتل رسیدند. این دومین قتل از این نوع در اتحادیه اروپا بود. کوچیاک در حال تهیه گزارشی درباره‌ی مافیای ایتالیا و اختلاس بودجه در اتحادیه اروپا بود. اندکی بعد در سال ۲۰۱۸، قتل و تکه تکه شدن جسد روزنامه‌نگار تبعیدی اهل عربستان سعودی جمال خاشقجی در محل کنسولگری عربستان در استانبول به خبر اول خبرگزاری‌های جهان تبدیل شد.

مشخص نیست که توجه جهانی به این قتل‌ها و سرانجام آنها عامل بازدارنده‌ی قاتلان احتمالی بوده است یا چیز دیگری. CPJ چندین سال است که شاهد کاهش قتل روزنامه نگاران و افزایش خودسانسوری در میان ایشان بویژه در کشورهای خطرناک برای کار خبر مانند پاکستان و روسیه بوده است. عدم اجرای عدالت در مورد جرایم گذشته در این دو کشور موجب بازداشتن برخی از اهالی مطبوعات از گزارشگری انتقادی شده است. از این گذشته افرادی که به دنبال تهدید اهالی مطبوعات هستند راهکارهای متعددی به جز قتل در اختیار دارند. تحقیقات CPJ نشان می‌دهد تعداد روزنامه نگاران زندانی در سراسر جهان برای چهارمین سال متوالی در سطح حداقل ۲۵۰ نفر باقی مانده است. این در حالی است که از هنگ کنگ گرفته تا میامی روزنامه نگاران هدف آزار و اذیت‌های قانونی، هک شدن، نظارت امنیتی و اقدامات تبلیغاتی به هدف هتک حیثیت قرار گرفته‌اند.

مکزیک از کشورهایی است که ظاهراً تلاش‌های صورت گرفته برای مبارزه با مصونیت از مجازات قاتلان خبرنگاران در آن بی‌تأثیر بوده است. در سال ۲۰۱۹ دست کم پنج روزنامه نگار به دلیل انجام وظیفه در مکزیک به قتل رسیدند. آمار کشته شدگان در سال ۲۰۱۸ چهار نفر و در سال ۲۰۱۷ شش نفر بود. در حال حاضر CPJ شش پرونده‌ی قتل دیگر مربوط به سال جاری در مکزیک را در دست بررسی دارد تا مشخص کند انگیزه‌ی این جنایت‌ها حرفه خبرنگاری بوده است یا نه. حداقل دو تن از روزنامه نگارانی که امسال به دلیل کار خبر به قتل رسیدند، خواستار استفاده از مکانیسم فدرال حمایت از مدافعان حقوق بشر و روزنامه نگاران مکزیک شده بودند. این مکانیسم که در سال ۲۰۱۲ رونمایی و به عنوان نمود آزادی مطبوعات در آمریکای لاتین معرفی شد تا کنون به دلیل مشکلاتی نظیر کمبود نیروی کار و بودجه، ناکارآمد بوده است. در ماه نوامبر، رئیس جمهور مکزیک آندرس مانوئل لوپز اوبرادور در کنفرانس مطبوعاتی‌ای گفت که به این موسسه "منابع نامحدود" داده خواهد شد و موسسه به اجرای فهرستی از توصیه‌های دفتر محلی کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد متعهد خواهد بود. ولی نمی‌توان به محیطی که روند رسیدگی به پرونده‌های قتل نواقص زیادی دارد و روزنامه‌ها اعلام می‌کنند برای حفظ جان کارکنان‌شان تهیه‌ی گزارش درباره‌ی موضوعات حساس را کم می‌کنند، خوشبین بود.

امسال پس از سوریه که هفت کشته داشت، مکزیک دومین کشور مرگبار برای روزنامه نگاران بود. سه تن از این روزنامه نگاران در حملات هوایی ترکیه در اواسط اکتبر جان خود را از دست دادند. پس از آنکه دونالد ترامپ رئیس جمهور آمریکا دستور خروج نیروهای آمریکایی از منطقه را صادر کرد، ارتش آنکارا برای عقب راندن نیروهای تحت هدایت کردها که سابقاً از حمایت آمریکا برخوردار بودند به شمال سوریه حمله کرد. ودات اردمشی، مستندساز کردتبار اهل ترکیه، در روز ۱۱ اکتبر در حین فیلم گرفتن از پرواز هواپیماهای جنگی بر فراز خانه‌اش در حمله هوایی کشته شد. در ۱۳ اکتبر، حمله‌ی هوایی ترکیه به یک

کاروان غیرنظامی که شامل خبرنگاران محلی و بین المللی بود، منجر به کشته شدن خبرنگار کردتبار سوری سعد احمد و زخمی شدن محمد حسین راشو، گزارشگر و فیلمبردار کردتبار سوری شد. راشو هم یک روز بعد از دنیا رفت.

در روز ۱۰ اکتبر ۲۰۱۹، در دومین روز عملیات نظامی ترکیه علیه مبارزان کردتبار سوری روزنامه‌نگاری از خمپاره‌های در حال سقوط در آچه قلعه پناه می‌گیرد. در سال ۲۰۱۹، دست کم هفت روزنامه‌نگار در سوریه کشته شدند که سه تن از ایشان در حملات هوایی ماه اکتبر ترکیه جان خود را از دست دادند. (خبرگزاری فرانسه/ بولنت کلیچ)

آمار کشته شدگان در جنگ سوریه که تاکنون شاهد از دست رفتن جان دست کم ۱۳۴ روزنامه نگار بوده، از سال ۲۰۱۲ رو به کاهش بوده است. ترسا پترسون، مدیر هماهنگی امور پژوهشی برنامه‌ی داده‌های مربوط به مناقشات دانشگاه اوپسالا سوئد، در ایمیلی به CPJ گفت داده‌های اولیه‌ی سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که شمار کشته‌های غیرنظامی در سوریه در مقایسه با سال گذشته به شدت کاهش یافته است. امسال تعداد روزنامه نگاران کشته شده در درگیری‌ها و تبادل آتش در مناطق جنگی خاورمیانه نسبت به سال گذشته کاهش داشت. این کاهش با کوچک شدن دامنه‌ی درگیری‌ها و کاهش توجه جهانی به مشکلات کشورهایی مانند لیبی و یمن همگام بوده است. هشت روزنامه نگاری که CPJ به عنوان کشته شده در درگیری یا تبادل آتش ثبت کرد، کمترین تعداد از سال ۲۰۱۱ یعنی قبل از آنکه برخی از خیزش‌های مسالمت آمیز بهار عربی به جنگ‌های داخلی تبدیل شوند، بود. آمار تلفات زیاد آن دوره باعث شد تا CPJ و سایر سازمان‌های فعال در زمینه‌ی آزادی مطبوعات و ایمنی روزنامه نگاران، به منظور بهبود امنیت به ویژه برای روزنامه نگاران قراردادی ائتلافی را ایجاد کنند.

به گفته‌ی پترسون داده‌های اولیه نشان می‌دهد که امسال تلفات غیرنظامی در افغانستان در همان سطح سال ۲۰۱۸ باقی مانده است. در سال ۲۰۱۸ افغانستان مرگبارترین کشور جهان برای روزنامه نگاران بود. این امر تا حد زیادی به دلیل دو حمله انتحاری توسط گروه موسوم به دولت اسلامی (داعش) بود که منجر به کشته شدن نه روزنامه نگاری شد که برای تهیه گزارش در مورد انفجار اول به محل حادثه آمده بودند. در سال ۲۰۱۹ CPJ هیچ خبرنگاری را که به دلیل انجام وظیفه در افغانستان کشته شده باشد ثبت نکرد. مدیر یک رسانه‌ی بزرگ که سال گذشته دو خبرنگار خود را از دست داده بود به CPJ گفت که دفاتر خبری در

افغانستان محتاط تر شده‌اند و تعداد کمتری روزنامه نگار برای پوشش خبری انفجارها عازم محل حادثه می‌شوند.

ماهیت دو حمله‌ی انتحاری سال گذشته که در آن بمب‌گذار دوم با پوشش خبرنگاری به میان جمع گزارشگران آمد و خود را در محلی که خبرنگاران برای پوشش حادثه تجمع کرده بودند منفجر کرد، منجر شد تا CPJ کشتارهای افغانستان را به عنوان قتل طبقه بندی کند. لازم به ذکر است که این حادثه سیر نزولی آمار جهانی از سال ۲۰۱۵ را برعکس کرد.

با اینکه عوامل ارتکاب سه قتلی که از سال ۲۰۱۷ روی داده و توجه جهانی زیادی را به خود جلب کرده‌اند محکوم نشده‌اند، این جنایات بدون بازتاب هم نبوده‌اند. به دنبال قتل کوچیک ده‌ها هزار معترض در اسلواکی به خیابان‌ها ریختند و اعتراضات در نهایت منجر به استعفای نخست وزیر این کشور رابرت فیچو، وزیر کشور و رئیس پلیس شد. در مارس امسال دادستان بازرگانی به نام ماریان کوچنر را به دست داشتن در قتل کوچیک متهم کرد. البته کوچنر این اتهام را رد می‌کند. در ماه اکتبر، دادستان‌های اسلواکی برای سه نفر دیگر کیفرخواست صادر کردند. همچنین در مارس امسال، مردم اسلواکی برای اولین بار یک زن را که با شعار ضدیت با فساد و حمایت از مطبوعات در انتخابات شرکت کرده بود به ریاست جمهوری انتخاب کردند. البته حداقل تا انتخابات سال آینده، پارلمان اسلواکی در دست حزب فیچو خواهد ماند.

معترضان در تاریخ اول دسامبر ۲۰۱۹ با در دست داشتن پلاکاردهایی اعتراض خود را به قتل روزنامه‌نگار دافنه کاروانا گالیتزیا در شهر والتا پایتخت جمهوری مالت نشان می‌دهند. (عکس از رویترز/ وینسنت کسلر)

سه پسر کاروانا گالیتزیا به تلاش‌های خستگی ناپذیر خود برای اعمال بازرسی مستقل و اجرای عدالت برای مادرشان در مالت ادامه می‌دهند. پس از دو سال طفره رفتن و سنگ اندازی توسط دولت جوزف موسکات، به نظر می‌رسد پس از یک سری اتفاقات مربوط به این پرونده چشم انداز سیاسی مالت در حال تغییر است. لازم به ذکر است که گالیتزیا از منتقدین سرسخت دولت موسکات بود. براساس خبرهای رسیده، پس از دستگیری یک دلال و یک تاجر، وزیر جهانگردی و رئیس دفتر موسکات استعفا داد و وزیر

اقتصاد مالت خبر تعلیق خود را اعلام کرد. موسکات در اول دسامبر، اعلام کرد که از ژانویه از سمت نخست وزیری کناره گیری خواهد کرد البته وی برای استعفای زودتر تحت فشار است.

با اینکه از دید سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا و تحقیق مستقل گزارشگر ویژه‌ی سازمان ملل، ولیعهد عربستان محمد بن سلمان مسئول قتل جمال خاشقجی است، بعید به نظر می‌رسد که قتل وی در ساختار رهبری عربستان سعودی تغییری ایجاد کند. مخصوصاً که دونالد ترامپ رئیس جمهور آمریکا به حمایت خود از بن سلمان ادامه می‌دهد. با این وجود، قتل بی رحمانه‌ای که سه کشور را تکان داد (خاشقجی ساکن آمریکا بود) و جنایتی که در ساختمانی که باید پناهگاهی برای شهروندان سعودی می‌بود رقم خورد، اعتبار جهانی ولیعهد عربستان را به شدت خدشه‌دار کرده است. این حادثه موجب تنش در روابط خارجی این کشور حوزه خلیج فارس شد و به گفته‌ی منابع خبری یکی از دلایلی است که سهام شرکت نفت دولتی سعودی "ارامکو" به جای عرضه در بازارهای بین المللی این ماه در بازار بورس داخلی این کشور عرضه شد.

سایر یافته‌های تحقیق CPJ عبارتند از:

- از سال ۲۰۰۳، که CPJ شروع به ثبت آمار کشتگان در میان کارکنان ضروری حوزه‌ی خبر نظیر مترجمان، رانندگان، کارچاق‌کن‌ها و کارکنان اداری کرد این اولین بار است که هیچ کشته‌ای از میان این افراد ثبت نشده است.
- ودات اردمشی، روزنامه نگار کردتبار اهل ترکیه که در سوریه کشته شده، تنها روزنامه نگار خارجی‌ای بود که جان خود را از دست داد.
- دو تن از روزنامه نگاران کشته شده یکی لیرا مککی در انگلیس و دیگری نورما سارابیا گاردوزا در مکزیک زن بودند.
- در سال ۲۰۱۹ مقامات نظامی از همه بیشتر مظنون به قتل روزنامه نگاران بودند.
- سیاست خطرناکترین حوزه‌ی خبری، و فیلمبرداری خطرناکترین شغل بود.

CPJ در سال ۱۳۹۲ شروع به ثبت اسناد تفصیلی در مورد فوت روزنامه نگاران کرد. کارکنان CPJ شرایط منجر به مرگ خبرنگاران را به طور مستقل مورد بررسی قرار داده و تایید می‌کنند. CPJ تنها مواردی را به عنوان مرگ در حین انجام وظیفه طبقه بندی می‌کند که کارکنانش به طور منطقی اطمینان حاصل کرده باشند فرد خبرنگار به دلیل انجام وظیفه حرفه‌ای، در منطقه جنگی و یا حین ماموریت مثلاً هنگام پوشش خبری اعتراضاتی که به خشونت کشیده می‌شود، کشته شده است.

اگر انگیزه‌ی قتل مشخص نبود، اما این احتمال وجود داشت که روزنامه نگار به دلیل انجام وظیفه‌ی حرفه‌ای جان خود را از دست داده، CPJ پرونده را تحت عنوان "تایید نشده" طبقه بندی می‌کند و به تحقیقات خود ادامه می‌دهد.

فهرست CPJ شامل روزنامه نگارانی که در اثر بیماری و یا تصادفات جاده‌ای و حوادث هوایی جان خود را از دست داده باشند نمی‌شود مگر اینکه سانحه ناشی از خرابکاری عمدی باشد. آمار کشته شدگان سایر سازمان‌های مطبوعاتی که از معیارهای دیگری استفاده می‌کنند متفاوت است.

بانک اطلاعاتی روزنامه نگاران کشته شده در سال ۲۰۱۹ی CPJ شامل گزارش‌های مختصری درباره‌ی هر یک از قربانیان است و برای بررسی روند داده‌ها فیلترهای مختلفی دارد. بانک اطلاعاتی CPJ شامل تمام روزنامه نگارانی است که از سال ۱۹۹۲ تاکنون کشته، ناپدید و یا به خاطر حرفه‌ی خود زندانی شده‌اند.